

## การศึกษาแนวทางและปัญหาในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม ที่จับต้องไม่ได้ของปะเทศจีน

สุภาฯ ศรีรัตนบัลล์<sup>1</sup>

(วันที่รับ: 13 ก.ค. 2566; วันที่แก้ไขเสร็จ: 16 พ.ย. 2566; วันที่ตอบรับ: 16 พ.ย. 2566)

### บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของปะเทศจีน โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญของจีน ได้แก่ 1) การขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) การคุ้มครองผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 3) การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้าน 4) การศึกษาวิจัยและประชาสัมพันธ์เผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้าน 5) การใช้วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงและไม่เอื้อต่อการดำรงสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) วิธีการสงวนรักษาซึ่งขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน 3) การขาดแคลนผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 4) การมุ่งเน้นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากเกินไป 5) ความขัดแย้งจากระบบการขึ้นทะเบียน และในส่วนของแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ได้รับการเสนอแนะ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีชีวิตและการคุ้มครองนิเวศวัฒนธรรม 2) การบ่มเพาะและสนับสนุนผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 3) การใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสมเหตุสมผล 4) การแสวงหามาตรการเพื่อป้องกันความขัดแย้ง

**คำสำคัญ:** วรรณกรรมพื้นบ้าน มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ จีน

<sup>1</sup> อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Email: suphacha.sr@cmu.ac.th

## A Study of China's Measures and Problems in Safeguarding Folk Literature as Intangible Cultural Heritage

Suphacha Sriratanaban<sup>2</sup>

*(Received: July 13, 2023; Revised: November 16, 2023; Accepted: November 16, 2023)*

### Abstract

This article aims at analyzing China's measures, problems, and solutions in safeguarding folk literature as intangible cultural heritage (ICH), by using the documentary research method. The research has found that China's measures for safeguarding folk literature as ICH can be summarized as: 1) creating inventories of folk literature ICH; 2) protection of inheritors of folk literature; 3) collecting folk literature data; 4) research on and popularization of folk literature; 5) using folk literature as a resource for economic development. The problems and challenges encountered include: 1) changing socio-cultural context which is unfavorable for the preservation and transmission of folk literature; 2) methods of safeguarding which are detached from daily life; 3) shortage of inheritors of folk literature; 4) overemphasis on economic benefits; 5) conflicts resulted from the ICH registration system. Solutions that have been proposed include: 1) promoting transmission of living culture and protection of cultural ecology; 2) cultivating and providing support for inheritors of folk literature; 3) reasonable utilization of cultural heritage; 4) seeking measures to prevent conflicts.

**Keywords:** folk literature, intangible cultural heritage, China

---

<sup>2</sup> Lecturer in the Division of Chinese, Department of Eastern Languages, Faculty of Humanities,  
Chiang Mai University  
Email: [suphacha.sr@cmu.ac.th](mailto:suphacha.sr@cmu.ac.th)

## บทนำ

วรรณกรรมพื้นบ้าน (folk literature/民间文学) หมายถึง ผลงานการสร้างสรรคหรือการแสดงออกทางภาษา ซึ่งถ่ายทอดสืบต่อกันมาในกลุ่มชนทางมุขปาฐะเป็นหลัก เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน กลอนพื้นบ้าน ภาษิต ปริศนาคำทาย วรรณกรรมพื้นบ้านถือเป็นคติชนประเภทที่ใช้ถ้อยคำ (oral folklore) โดยมักเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวรรณกรรมมุขปาฐะ (oral literature) หรือศิลปะทางถ้อยคำ (verbal art) (Dorson, 1982, p. 2)

ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 การพัฒนาอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีการสื่อสารและคมนาคม ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงและผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมบนโลก ในขณะที่เดียวกันก็กระตุ้นให้เกิดกระแสโยยหารากเหง้าและความวิตกกังวลว่าวัฒนธรรม “ดั้งเดิม” ซึ่งสืบทอดต่อกันมาในบางท้องถิ่นหรือกลุ่มชนนั้นจะเสื่อมสลายหรือสูญหายไป แนวคิดเรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage) จึงเริ่มก่อตัวและพัฒนาขึ้น วรรณกรรมพื้นบ้านได้กลายเป็นเป้าหมายของการพิทักษ์รักษาในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นประเด็นที่บทความนี้สนใจศึกษา

ใน ค.ศ. 1972 องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - UNESCO) ได้จัดทำ “อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ” (Convention concerning the Protection of World Cultural and Natural Heritage) หรือที่เรียกโดยย่อว่า “อนุสัญญามรดกโลก” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการคุ้มครองแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติที่มี “คุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล” (universal outstanding value) (UNESCO, 1972, p. 1) อย่างไรก็ตาม “มรดกทางวัฒนธรรม” ตามคำจำกัดความในอนุสัญญามรดกโลกนั้นมีขอบเขตจำกัดเฉพาะมรดกที่เป็นวัตถุ แบ่งเป็นประเภทอนุสรณ์สถาน (monuments) กลุ่มอาคาร (groups of building) และแหล่ง (sites) (UNESCO, 1972, p. 2) จากข้อจำกัดดังกล่าว จึงนำไปสู่ความพยายามของรัฐบาลที่จะกำหนดนิยามใหม่ของมรดกทางวัฒนธรรมให้มีขอบเขตครอบคลุม “มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้/ไม่เป็นกายภาพ” โดยมีการถกเถียงหารือและดำเนินโครงการต่าง ๆ ใช้เวลานานกว่าสามทศวรรษจึงนำไปสู่การประกาศใช้ “อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage หรือ CSICH) เมื่อปี 2003 (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, 2560, หน้า 14-18)

อนุสัญญา CSICH ให้คำจำกัดความ “มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” (intangible cultural heritage – ICH, ข้อความหลังจากนี้จะใช้ตัวย่อ ICH ยกเว้นกรณีที่เป็นชื่อเฉพาะ หัวข้อ หรือการอ้างอิงข้อความ) ว่าหมายถึง “การปฏิบัติ การเป็นตัวแทน การแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมอันเป็นผลจากสิ่งเหล่านั้น ซึ่งชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน” โดยเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาและสร้างความรู้สึกร่วมอัตลักษณ์และ

ความต่อเนื่องให้แก่กลุ่มชนหรือชุมชน (UNESCO, 2022, p. 5) อนุสัญญาดังกล่าวกำหนดให้ ICH มีขอบเขตครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ประเพณีและการแสดงออกทางมุขปาฐะ รวมถึงภาษาในฐานะพาหะของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 2) ศิลปะการแสดง 3) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาลต่าง ๆ 4) ความรู้และวิถีปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล 5) ฝีมือช่างแนวประเพณีนิยม (UNESCO, 2022, pp. 5-6) ส่วนที่สอดคล้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านก็คือ “ประเพณีและการแสดงออกทางมุขปาฐะ” ในข้อ 1

ประเทศจีนถือได้ว่าเป็นผู้นำระดับนานาชาติด้านการสงวนรักษา ICH โดยจีนเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา CSICH ใน ค.ศ. 2004 ทางกรจีนกำหนดคำที่ใช้เรียก ICH คือ “เพย์อู่จื่อเหวินฮว่าอี่ฉ่าน”<sup>3</sup> (非物质文化遗产) แปลตรงตัวได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่เป็นวัตถุ เรียกสั้น ๆ ว่า “เพย์อี่” (非遗) รัฐบาลจีนมีความกระตือรือร้นเป็นอย่างมากในการสงวนรักษา ICH โดยมีการดำเนินนโยบายและโครงการตั้งแต่ระดับชาติลงไปถึงระดับท้องถิ่น ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว (文化和旅游部)<sup>4</sup> นับถึงปี 2023 รัฐบาลจีนทุ่มเทงบประมาณในด้านการสงวนรักษา ICH มากกว่า 1 หมื่นล้านหยวน และเป็นประเทศที่มีรายการ ICH ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนกับองค์การยูเนสโกจำนวนมากที่สุดในโลกถึง 43 รายการ (C. Wang, 2023) ใน ค.ศ. 2011 จีนยังได้ประกาศใช้ “กฎหมายว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน” (中华人民共和国非物质文化遗产 Intangible Cultural Heritage Law of the People's Republic of China – ข้อความหลังจากนี้จะเรียกอย่างย่อว่า กฎหมาย ICH) มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการสงวนรักษา ICH ของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรสาธารณะ รวมถึงประชาชน

การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา CSICH ของจีนก่อให้เกิดปรากฏการณ์ความตื่นตัวในทุกภาคส่วนของสังคม ที่เรียกว่า “เพย์อี่เร่อ” (非遗热) หรือ “กระแสเพย์อี่” ซึ่งมีปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองที่ซับซ้อนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีการวิเคราะห์ว่าการเคลื่อนไหวเพย์อี่เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติวัฒนธรรมครั้งใหม่ (new cultural revolution) ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวาทกรรมกระแสหลักครั้งสำคัญของจีน ตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 วัฒนธรรมดั้งเดิมเผชิญกับการถูกกดทับและโจมตีภายใต้อิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่และอุดมการณ์สังคมนิยม โดยเฉพาะในช่วงการปฏิวัติวัฒนธรรมระหว่าง ค.ศ. 1966-1976 หลังการปฏิรูปและเปิดประเทศเมื่อปี 1978 สังคมจีนเริ่มเข้าสู่ยุคของการฟื้นฟูวัฒนธรรม จนกระทั่งเมื่อเข้าสู่ยุคการเคลื่อนไหวเพย์อี่ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงได้รับการปรับเปลี่ยนสถานะจากสิ่งที่เคยถูกมองในแง่ลบและไม่ได้รับการยอมรับจากภาครัฐ กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งทางารเล็งเห็นถึงคุณค่าและให้การปกป้อง

<sup>3</sup> การถอดเสียงจากภาษาจีนกลางเป็นภาษาไทยในบทความนี้ยึดตาม *เกณฑ์การถอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิธีย* ของคณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน (2543)

<sup>4</sup> เดิมคือ กระทรวงวัฒนธรรม ในปี 2018 กระทรวงวัฒนธรรมได้ควบรวมกับสำนักงานท่องเที่ยวแห่งชาติ (国家旅游局) และเปลี่ยนชื่อเป็น กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

คัมครอง (Gao, 2017, pp. 172-177) กระแสเฟยอี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวข้องกับการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ดังประกาศของรัฐบาลจีนที่ระบุว่า ICH “ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้สึกของชนชาติและอ้างความเป็นเอกภาพของประเทศชาติ” (General Office of CPC Central Committee, 2021) กล่าวได้ว่า การที่นโยบายสงวนรักษา ICH ได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากสามารถ “ตอบโจทย์” ของสังคมจีนในทุกระดับ ตั้งแต่ประชาชนทั่วไปจนถึงรัฐซึ่งมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย โดยสามารถตอบสนองทั้งความต้องการทางจิตใจ กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนอุดมการณ์ทางการเมืองได้

ในส่วนของวรรณกรรมพื้นบ้านนั้น หลังการปฏิรูปและเปิดประเทศ สถานะของวรรณกรรมพื้นบ้านในสังคมจีนรวมถึงวงวิชาการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1980 จีนมีโครงการจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้านครั้งใหญ่ โดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงวัฒนธรรม (文化部) คณะกรรมการกิจการชาติพันธุ์แห่งชาติ (国家民族事务委员会) และสมาคมวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านแห่งประเทศไทย (中国民间文艺家协会) ได้ทำการลงพื้นที่สำรวจและรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านจากทั่วประเทศ สามารถรวบรวมข้อมูลประเภทนิทานพื้นบ้านได้ถึง 1.84 ล้านเรื่อง เพลงพื้นบ้าน 3.02 ล้านบท และกาพย์ 4.75 ล้านบท (Ma, 2015, p. 1) จนกระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 วรรณกรรมพื้นบ้านจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจสงวนรักษา ICH ของชาติ โดยมาตราที่ 2 ของกฎหมาย ICH กำหนดให้ “วรรณกรรมมุขปาฐะแบบดั้งเดิม รวมถึงภาษาในฐานะพาหะ” (传统口头文学以及作为其载体的语言) เป็นสาขาหนึ่งของ ICH ที่ต้องได้รับความคุ้มครอง (ICH Law, 2011) การเคลื่อนไหวด้านการสงวนรักษา ICH ในจีนได้ส่งอิทธิพลเชิงบวกต่อสถานะของวรรณกรรมพื้นบ้านเป็นอย่างมาก นอกจากวรรณกรรมพื้นบ้านจะกลายเป็นเป้าหมายที่ต้องได้รับการคุ้มครองจากองค์กรของรัฐตามกฎหมายแล้ว ผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านยังได้รับการเคารพเชิดชู กลุ่มชนและชุมชนที่เป็นแหล่งสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านได้รับสิทธิพิเศษทางวัฒนธรรมและผลประโยชน์ต่าง ๆ ผลงานวรรณกรรมพื้นบ้านได้รับการให้คุณค่าในฐานะภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันเป็นตัวแทนของท้องถิ่น ประเทศชาติ และมนุษยชาติ (Gao, 2019, pp. 15-16)

ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการตั้งคำถามการวิจัยว่า ที่ผ่านมามีแนวทางอย่างไรบ้างในการดำเนินงานด้านสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH การดำเนินงานในด้านดังกล่าวประสบปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง รวมทั้งมีการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขอย่างไร ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญา CSICH เมื่อ พ.ศ. 2559 โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานด้านการสงวนรักษา ICH คือ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งมีการบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม” เมื่อปี พ.ศ. 2552 และมีการประกาศใช้กฎหมายพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566, หน้า 4) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ “วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา” เป็นสาขาหนึ่งของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยจำแนกวรรณกรรมพื้นบ้านออกเป็น 7 ประเภท คือ นิทาน

พื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้าน บทสวดหรือบทกล่าวนในพิธีกรรม บทร้องพื้นบ้าน สำนวนภาษาิต ประติมากรรม และตำรา (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566ก, หน้า 13-14) การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH ของจีนจึงจะทำให้ได้มุมมองที่เป็นประโยชน์และนำมาพิจารณาปรับใช้กับการกิจการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH ของประเทศไทยได้ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานด้านการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของประเทศไทย

### วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยมีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

**แหล่งข้อมูล** ศึกษาเอกสารภาษาจีนประเภทหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ ข่าว และเว็บไซต์ โดยเอกสารประเภทบทความและวิทยานิพนธ์สืบค้นจากฐานข้อมูลงานวิชาการของจีนจำนวน 3 แหล่ง ได้แก่ ฐานข้อมูล China National Knowledge Infrastructure หรือ CNKI (中国知识基础设施工程) ฐานข้อมูล Wanfang Data (万方数据知识服务平台) และฐานข้อมูล CQVIP (维普资讯中文期刊服务平台)

### ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา จะศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการดำเนินงาน ปัญหา รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของประเทศไทย โดยประเทศไทยในการวิจัยนี้หมายถึง สาธารณรัฐประชาชนจีน
- 2) ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาเอกสารที่ตีพิมพ์ระหว่าง ค.ศ. 2003 ถึง ค.ศ. 2023 เนื่องจาก ค.ศ. 2003 เป็นปีที่องค์การยูเนสโกได้ประกาศอนุสัญญา CSICH ระยะเวลาทำการวิจัยระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. 2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2566

### ขั้นตอนการวิจัย

- 1) ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้คำสืบค้น 非物质文化遗产/非遗 (มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้) 民间文学 (วรรณกรรมพื้นบ้าน) และ 口头文学 (วรรณกรรมมุขปาฐะ)
- 2) สังเคราะห์และวิเคราะห์เอกสาร
- 3) นำเสนอผลการวิจัยด้วยการบรรยาย

## ผลการวิจัย

### 1. แนวทางการดำเนินงานด้านการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของประเทศไทย

จากการสังเคราะห์เอกสารพบว่า การดำเนินงานตามนโยบายสงวนรักษา ICH ของจีนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

#### 1.1 การขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน

พันธกิจสำคัญตามมาตราที่ 12 ของอนุสัญญา CSICH คือ รัฐภาคีต้องมีการจัดทำทะเบียนรายการ ICH ที่มีอยู่ภายในอาณาเขตของตน มีวัตถุประสงค์เพื่อ “ประกันว่ามีการจำแนกโดยมุ่งหมายให้เกิดการสงวนรักษา” (UNESCO, 2022, p. 10) รัฐบาลจีนจึงกำหนดให้มีการจัดทำทะเบียนรายการ ICH แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ (国家级) ระดับมณฑล (省级) ระดับเมือง (市级) และระดับอำเภอ (县级) รวมจำนวนที่มีการขึ้นทะเบียนทุกระดับมากกว่า 100,000 รายการ (C. Wang, 2023) โดยการประกาศ “บัญชีรายการตัวแทนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ระดับชาติ” (国家级非物质文化遗产代表性项目名录) มีขึ้นทั้งหมด 5 ครั้ง ในปี 2006, 2008, 2011, 2014 และ 2021 รวมจำนวนที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด 1,557 รายการ (项目) และ 3,610 รายการย่อย (子项)<sup>5</sup> แบ่งเป็น 10 สาขา ได้แก่ วรรณกรรมพื้นบ้าน (民间文学) ดนตรีแบบดั้งเดิม (传统音乐) การร่ายรำแบบดั้งเดิม (传统舞蹈) อุปรากรแบบดั้งเดิม (传统戏剧) ฉวี่อู่ (曲艺)<sup>6</sup> กีฬา การละเล่นและกายกรรมแบบดั้งเดิม (传统体育、游艺与杂技) วิจิตรศิลป์แบบดั้งเดิม (传统美术) ทักษะฝีมือแบบดั้งเดิม (传统技艺) การแพทย์แบบดั้งเดิม (传统医学) และประเพณีพื้นบ้าน (民俗) ในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้านนั้น มีการขึ้นทะเบียน 167 รายการ คิดเป็น 10.73% ของรายการที่ได้ขึ้นทะเบียนทั้งหมด โดยมีรายการย่อย 251 รายการ (Ministry of Culture and Tourism, 2023)

#### 1.2 การคุ้มครองผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน

การคุ้มครองผู้สืบทอด (传承人) ถือเป็นแนวทางสำคัญของการสงวนรักษา ICH โดยผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน ได้แก่ นักเล่านิทาน นักร้อง นักแสดงหรือศิลปินพื้นบ้าน กฎหมาย ICH กำหนดให้มีการคัดเลือกและประกาศรายชื่อ “ตัวแทนผู้สืบทอด” (代表性传承人) รายการ ICH ที่ได้ขึ้นทะเบียนในระดับต่าง ๆ โดยมาตราที่ 29 ระบุว่าคุณสมบัติของตัวแทนผู้สืบทอดคือ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับรายการ ICH ที่ตนเป็นผู้สืบทอด มีความเป็นตัวแทนในสาขาใดสาขาหนึ่งและส่งอิทธิพลค่อนข้างมากภายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

<sup>5</sup> กรณีที่หลายพื้นที่เสนอขอขึ้นทะเบียน ICH รายการเดียวกันและผ่านการคัดเลือกทั้งหมด จะถือเป็นรายการเดียวและได้รับเลขรหัส (编号) เดียวกัน โดย ICH ของแต่ละพื้นที่ถือเป็นรายการย่อย

<sup>6</sup> ฉวี่อู่เป็นศิลปะการแสดงซึ่งมีรูปแบบผสมผสานการเจรจาและการขับร้อง มีองค์ประกอบทั้งวรรณกรรม เพลง ดนตรี และการแสดง (Liu & Chen, 2009, p. 151)

รวมทั้งเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมสืบทอดอย่างกระตือรือร้น และมาตราที่ 30 กำหนดให้หน่วยงานด้านวัฒนธรรมของรัฐบาลระดับอำเภอขึ้นไปมีหน้าที่ให้การสนับสนุนตัวแทนผู้สืบทอด เช่น จัดหาสถานที่ สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรม (ICH Law, 2011) ที่ผ่านมามีการประกาศรายชื่อ “ตัวแทนผู้สืบทอดรายการตัวแทนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ระดับชาติ” (国家级非物质文化遗产代表性项目代表性传承人) ทั้งหมด 5 ครั้ง ในปี 2007, 2008, 2009, 2012 และ 2018 รวมจำนวนผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนทั้งหมด 3,057 ราย พบว่าในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน มีตัวแทนผู้สืบทอดที่ได้ขึ้นทะเบียนทั้งหมด 123 ราย คิดเป็น 4.02% ของรายชื่อทั้งหมด (Ministry of Culture and Tourism, 2023) นอกจากการขึ้นทะเบียนตัวแทนผู้สืบทอดในระดับชาติแล้ว ยังมีการขึ้นทะเบียนในระดับมณฑล เมือง และอำเภออีกด้วย รวมจำนวนทั้งหมดมากกว่า 90,000 ราย (C. Wang, 2023)

หวงหย่งหลินได้ศึกษากรณีของนักเล่นทानพื้นบ้าน 3 ท่านของเมืองอี้ชัง (宜昌市) มณฑลหูเป่ย์ (湖北省) และพบว่ารูปแบบการคุ้มครองผู้สืบทอด ICH ของรัฐบาลท้องถิ่นแบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ 1) การคุ้มครองแบบนิ่ง (静态保护模式) ใช้กับผู้สืบทอดที่อยู่ในวัยชราและสุขภาพไม่แข็งแรง เน้นการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลด้านความรู้ ทักษะ และผลงานของผู้สืบทอด รวมทั้งจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้สืบทอดในด้านการดำรงชีพ และการรักษาพยาบาล 2) การคุ้มครองแบบมีชีวิต (活态保护模式) ในกรณีของผู้สืบทอดที่สุขภาพแข็งแรง รัฐจะจัดสวัสดิการและส่งเสริมให้ผู้สืบทอดใช้ชีวิตอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่คุ้นเคย เพื่อมีบทบาทเป็นผู้นำในการสืบทอด ICH ของชุมชน 3) การคุ้มครองเชิงเพิ่มผลผลิต (生产性保护模式) ในบางกรณีรัฐจะส่งเสริมการสร้างสินค้าจาก ICH หรือผลักดันให้ผู้สืบทอดกลายเป็น “ตราสินค้าทางวัฒนธรรม” (文化品牌) เป็นการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเอื้อให้ ICH ได้รับการเผยแพร่สู่สังคมในวงกว้าง (Y. Huang, 2013)

### 1.3 การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้าน

การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลถือเป็นการกิจหลักอย่างหนึ่งในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH โดยมีรากฐานสำคัญคือโครงการจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้านในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1980 ซึ่งมีการเรียบเรียงและตีพิมพ์ในชื่อหนังสือชุด “บันทึกและรวบรวมวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศจีน” (中国民族民间文艺集成志书) แบ่งเป็น 10 ชุดตามประเภทของผลงาน เช่น นิทาน เพลง ภาษิต ฉิวอี้ อูปรากกร ระบาย ใช้เวลาราว 30 ปีจึงตีพิมพ์แล้วเสร็จในปี 2009 เป็นจำนวน 298 ชุด รวมทั้งหมด 450 เล่ม (National Ethnic Affairs Commission, 2009) เมื่อเข้าสู่ยุคของการเคลื่อนไหวเพื่อยื้อ การดำเนินงานด้านการรวบรวมข้อมูลและตีพิมพ์มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีโครงการขนาดใหญ่ เช่น ในปี 2003 สมาคมวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านแห่งประเทศไทยได้ริเริ่ม “โครงการกอบกู้มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้านจีน” (中国民间文化遗产抢救工程) มีเป้าหมายเพื่อสำรวจ บันทึก เรียบเรียง ตีพิมพ์ และคุ้มครองวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ตกอยู่ในอันตรายจากทั่วประเทศ (Wang, 2005) ซึ่งมีโครงการย่อยที่สำคัญได้แก่ “โครงการประมวลจตุลคัมภีร์พื้นบ้านจีน”

(中国民间四库全书工程) เป็นการนำผลงานวรรณกรรมพื้นบ้านที่สำรวจและรวบรวมจากทั่วประเทศมาตีพิมพ์ โดยแบ่งเป็น 4 ชุด คือ “ประมวลนิทานพื้นบ้านจีน” (中国民间故事全书) “ประมวลเพลงพื้นบ้านจีน” (中国歌谣全书) “ประมวลสำนวนภาษาจีน” (中国俗语谚语全书) และ “ประมวลมหากาพย์และกลอนเรื่องเล่าจีน” (中国民间史诗叙事诗全书) แต่ละชุดจะจัดพิมพ์ตามเขตการปกครองระดับอำเภอ (县) ซึ่งมีทั้งหมดมากกว่า 2,800 อำเภอทั่วประเทศจีน รวมทั้งหมดจะเป็นจำนวนเกือบ 10,000 เล่ม (Jiang, 2005) การดำเนินงานเริ่มจาก “ประมวลนิทานพื้นบ้านจีน” ซึ่งมีการตีพิมพ์ออกมาเป็นระยะจนถึงปัจจุบัน

ในปี 2017 สมาคมวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ร่วมกับสหพันธ์การวรรณกรรมและศิลปะแห่งประเทศไทย (中国文学艺术界联合会) ยังได้เริ่มต้น “โครงการตีพิมพ์ประมวลวรรณกรรมพื้นบ้านจีน” (中国民间文学大系出版工程) ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน (中共中央办公厅) และสภารัฐกิจ (国务院) โดยมีวัตถุประสงค์คือการนำผลงานวรรณกรรมพื้นบ้านจากทั่วประเทศ รวมถึงทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาจัดพิมพ์ตามประเภทของวรรณกรรม มีเป้าหมายว่าภายในปี 2025 จะตีพิมพ์ทั้งหมดถึง 1,000 เล่ม เป็นจำนวนถึง 1 พันล้านตัวอักษร (China Folk Literature and Art Association, 2018, pp. 1-2) โดยนับถึงปี 2023 มีการตีพิมพ์แล้วทั้งหมด 62 เล่ม (Yu, 2023)

นอกจากการตีพิมพ์หนังสือภาษาจีนแล้ว ยังมีการแปลวรรณกรรมพื้นบ้านเป็นภาษาต่างประเทศเพื่อเผยแพร่ออกสู่นานาชาติ เช่น การแปลมหากาพย์เรื่อง King Gesar (格萨尔王) และ Jangar (江格尔) ของกลุ่มชาติพันธุ์มองโกลเป็นภาษาอังกฤษ ตีพิมพ์เมื่อปี 2009 และ 2010 ตามลำดับ (Wu, 2017, p. 55)

นักคิดชนวิทย์กู่ซียากล่าวว่า การบันทึกข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้านนอกจากถ่ายทอดเสียงออกมาเป็นตัวอักษรแล้ว ยังต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการบันทึกเสียง ภาพ และสุดท้ายต้องจัดทำเป็นฐานข้อมูล (Gu, 2015, p. 415) หน่วยงานต่าง ๆ ของจีนจึงให้ความสำคัญกับการจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัล โดยฐานข้อมูลหลักเกี่ยวกับ ICH ได้แก่ เว็บไซต์ <http://www.ihchina.cn/> จัดทำโดยกระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว เป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ICH ของจีน ประกอบด้วยประกาศของทางการ ข่าว บทความ สื่อภาพ เสียง และวิดีโอ รวมถึงฐานข้อมูลบัญชีรายการที่สำคัญ เช่น บัญชีรายการตัวแทน ICH และตัวแทนผู้สืบทอด ICH ที่ได้ขึ้นทะเบียนระดับชาติ ซึ่งสามารถสืบค้นจากชื่อรายการหรือชื่อผู้สืบทอด พื้นที่ ปี หรือสาขาที่ได้ขึ้นทะเบียน

โครงการฐานข้อมูลดิจิทัลขนาดใหญ่ ได้แก่ “โครงการจัดเก็บข้อมูลดิจิทัลมรดกวรรณกรรมมุขปาฐะจีน” (中国口头文学遗产数字化工程) เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2010 ควบคู่กับ “โครงการตีพิมพ์ประมวลวรรณกรรมพื้นบ้านจีน” เป็นการนำข้อมูลซึ่งได้จากการลงพื้นที่สำรวจและรวบรวมจากทั่วประเทศมาแปลงให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัล การดำเนินงานระยะที่ 1 ระหว่าง ค.ศ. 2010-2013 สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 4,905

เล่ม จำนวน 8.878 ร้อยล้านตัวอักษร นับเป็นฐานข้อมูลวรรณกรรมมุขปาฐะขนาดใหญ่ที่สุดของมนุษยชาติ (Y. Liu, 2014) ความคืบหน้าของการจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลดังกล่าวในปี 2023 สามารถจัดเก็บข้อมูลได้ถึง 1.638 พันล้านตัวอักษร (Yu, 2023)

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำ “ฐานข้อมูลเพื่อการวิจัยวรรณกรรมของชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน” (中国少数民族文学研究资料库) โดยสถาบันวิจัยวรรณกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอยู่ภายใต้สถาบันสังคมศาสตร์จีน (中国社会科学院民族文学研究所) ดำเนินงานระหว่างปี 2000-2005 เป็นการจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมมุขปาฐะของ 29 กลุ่มชาติพันธุ์ใน 13 เขตการปกครองระดับมณฑลของจีน โดยข้อมูลที่รวบรวมมีทั้งตัวอักษร เสียง และภาพ (Institute of Ethnic Literature, 2006, pp. 11-12)

#### 1.4 การศึกษาวิจัยและประชาสัมพันธ์เผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้าน

กฎหมาย ICH ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยและประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับ ICH โดยมาตราที่ 34-35 สนับสนุนให้สถานศึกษา สื่อมวลชน องค์กรสาธารณะ เช่น หอสมุด ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ รวมถึงสถาบันวิจัยและคุ้มครอง ICH เข้ามามีส่วนร่วมด้วย (ICH Law, 2011) การดำเนินงานสามารถแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

- การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH

นักวิชาการจำนวนมากได้หันเหความสนใจมาสู่การวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสงวนรักษา ICH หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา มีการจัดตั้งศูนย์วิจัย คณะ หรือวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับ ICH มีผลการวิจัยออกมาอย่างต่อเนื่องและการจัดประชุมวิชาการในระดับต่าง ๆ ในปี 2021 กระทรวงศึกษาธิการจีนยังได้อนุมัติให้บรรจุ “สาขาวิชาการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” (非物质文化遗产保护专业) ในบัญชีรายชื่อสาขาวิชาระดับปริญญาตรี และสถาบันอุดมศึกษา 20 กว่าแห่งทั่วประเทศได้เริ่มดำเนินการเพื่อเปิดสอนสาขาวิชาดังกล่าว (Guo, 2023) สะท้อนถึงความกระตือรือร้นในการสร้างบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานด้านการสงวนรักษา ICH

ในส่วนของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH นั้น มีกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ในปี 2013 มีการจัด “การประชุมวิชาการว่าด้วยการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประเภทวรรณกรรมพื้นบ้าน” (民间文学类非物质文化遗产保护学术研讨会) จัดโดยกรมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ กระทรวงวัฒนธรรม (文化部非物质文化遗产司) ร่วมกับ Minzu University of China (中央民族大学) มีตัวแทนผู้สืบทอด ICH ระดับชาติและนักวิชาการจากทั่วประเทศ เข้าร่วม (Ma, 2015, p. 1) โดยมีการจัดพิมพ์หนังสือรวมบทความจากการประชุมวิชาการดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมี การจัดประชุมเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียน ICH เช่น การประชุมวิชาการว่าด้วยตำนานหนุมเลียงวูกับสาวทอผ้า (牛郎织女传说) เป็นตำนานของอำเภออีหยวน (沂源县) มณฑลซานตง

(山东省) ที่ได้ขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติ ระหว่างปี 2007-2020 มีการจัดประชุมขึ้น 4 ครั้ง โดยความร่วมมือระหว่างสมาคมคติชนวิทยาจีน (中国民俗学会) Shandong University (山东大学) และรัฐบาลอำเภอ อี้หยวน (Xiang, 2020)

### ● การประชาสัมพันธ์เผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้านผ่านการศึกษาในระบบ

แนวทางในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านยังรวมถึงการประชาสัมพันธ์เผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้านในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา หน่วยงานด้านการศึกษาและวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นมีการดำเนินงานภายใต้แนวคิดที่เรียกว่า “เพยอี้เข้าสู่โรงเรียน” (非遗进校园) โดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับ ICH ลงในรายวิชา แบบเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอน การเชิญผู้สืบทอด ICH มาบรรยายให้ความรู้หรือแสดงในโรงเรียน การจัดกิจกรรมการแสดงหรือการแข่งขันเกี่ยวข้องกับ ICH

ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น โรงเรียนประถมศึกษาชิวสุย (秀水小学) เมืองเซาซิง (绍兴市) มณฑลเจ้อเจียง (浙江省) ได้นำวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทเพลงเด็กของเมืองเซาซิง (绍兴童谣) ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติ บรรจุลงในแบบเรียนของโรงเรียนชื่อ “วรรณกรรมพื้นบ้านเซาซิง [แบบอ่านสำหรับเด็ก]” (《绍兴民间文学[儿童读本]》) (Li, 2018, p. 219) ที่ตำบลตูเจิ้นวัน (都镇湾镇) ในมณฑลหูเป่ย์ เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงจากนิทานพื้นบ้านซึ่งได้ขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติ นอกจากนี้มีการเชิญนักเล่านิทานซึ่งเป็นตัวแทนผู้สืบทอด ICH ระดับชาติไปสอนให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนแล้ว ยังมีการจัดทำแบบเรียนชุด “พวกเราเติบโตขึ้นท่ามกลางนิทาน” (《我们在故事中成长》) และที่โรงเรียนประถมศึกษาหมู่บ้านจวงซี (庄溪小学) มีการจัดตั้ง “ฐานสืบทอดนิทานตูเจิ้นวัน” (都镇湾故事传承基地) โดยมีการจัดกิจกรรมเทศกาลนิทานพื้นบ้านในโรงเรียน (Yinghui Zhang, 2015, pp. 449-450) ในระดับอุดมศึกษา มีการเปิดสอนรายวิชาวรรณกรรมพื้นบ้านในระดับปริญญาตรี และสาขาวิชาวรรณกรรมพื้นบ้านในระดับปริญญาโทและเอก ในแบบเรียนมีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการสงวนรักษา ICH เช่น แบบเรียน “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านจีน” (中国民间文学概论) มีหัวข้อ “วรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้” (作为非物质文化遗产的民间文学) แนะนำถึงความเป็นมาของการเข้าร่วมเป็นภาคีสัญญา CSICH ของจีนและการดำเนินงานด้านการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH (T. Huang, 2013, pp. 12-15)

### ● การประชาสัมพันธ์เผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้านโดยใช้สื่อสมัยใหม่

หลิวโสภาวเรียกรูปแบบวรรณกรรมพื้นบ้านที่ยังได้รับการถ่ายทอดทางมุขปาฐะโดยมีบริบททางประเพณีและวัฒนธรรมรองรับว่า “วรรณกรรมพื้นบ้านรูปแบบดั้งเดิม” (原生态民间文学) ส่วนวรรณกรรมที่ผ่านการบันทึก เรียบเรียง ดัดแปลงให้อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือสื่อดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ ถือเป็น “วรรณกรรมพื้นบ้านรูปแบบสร้างใหม่” (再生形态的民间文学) (S. Liu, 2014, p. 7) เป็นวิธีการสงวน

รักษาวรรณกรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ในปัจจุบันนอกจากสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว วรรณกรรมพื้นบ้านได้รับการนำเสนอผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เช่น ละคร ภาพยนตร์ สารคดี การ์ตูน เกม คลิปวิดีโอ ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เช่น ภาพยนตร์แอนิเมชันเรื่อง “นาจา” (哪吒之魔童降世) ซึ่งออกฉายในปี 2019 เกี่ยวข้องกับนาจาซึ่งเป็นตัวละครในตำนานพื้นบ้าน ทำรายได้มากกว่า 5 พันล้านหยวน นับเป็นอันดับสี่ของภาพยนตร์จีนที่ทำเงินสูงสุดตลอดกาล โดยภาพยนตร์ภาค 2 มีกำหนดออกฉายในปี 2024 (Su, 2023) ภาครัฐของจีนยังจัดโครงการเพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์สื่อจากวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น ตั้งแต่ปี 2017 สำนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งชาติ (国家广播电视总局) ได้จัด “โครงการสร้างสรรค์การ์ตูนแอนิเมชันจากยอดนิทานพื้นบ้านจีน” (中国经典民间故事动漫创作工程) เปิดโอกาสให้หน่วยงาน องค์กร และสถาบันการศึกษาส่งผลงานเข้าร่วมเพื่อขอรับทุนอุดหนุนในการจัดทำและเผยแพร่ผลงาน (Y. Wang, 2023)

ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียถือเป็นช่องทางสำคัญในการประชาสัมพันธ์ ICH ของจีน โดยพบว่าการเผยแพร่คลิปวิดีโอขนาดสั้น (短视频) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ICH ผ่านแพลตฟอร์ม TikTok (抖音) และ Kuaishou (快手) กลายเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมตั้งแต่ปี 2018 (Zhu, 2020, pp. 2-3) จากข้อมูลของแพลตฟอร์ม TikTok ในปี 2023 พบว่ามีการไลฟ์สด (直播) เกี่ยวกับ ICH เฉลี่ยวันละ 19,000 ครั้ง โดยได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ที่เกิดในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990 และ 2000 ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เป็นผู้สืบทอด ICH รุ่นใหม่ และกลุ่มผู้รับชมคลิปวิดีโอและผู้ซื้อสินค้าที่เกี่ยวข้องกับ ICH (Wen, 2023) ทั้งนี้ พบว่าผู้เผยแพร่สื่อคลิปวิดีโอขนาดสั้นเกี่ยวกับ ICH แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) หน่วยงานภาครัฐ 2) ผู้สืบทอด ICH 3) กลุ่มผู้มีชื่อเสียงในอินเทอร์เน็ต (网红主播) และผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วไป ซึ่งลักษณะเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอแตกต่างกันออกไป (Li & Fan, 2023, pp. 68-69)

#### ● การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน

รัฐบาลท้องถิ่นของจีนมีการสร้างแหล่งเรียนรู้หรือจัดแสดงเกี่ยวกับ ICH ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ศูนย์สงวนรักษา ICH ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอนิทรรศการ อุทยานวัฒนธรรม โดยมีตัวอย่างเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติ เช่น พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมเหลียงจู่แห่งประเทศจีน (中国梁祝文化博物馆) ที่เมืองหนิงปัว (宁波市) มณฑลเจ้อเจียง จัดแสดงเกี่ยวกับตำนานเหลียงซานบวกับจูอิงไถ (梁山伯与祝英台传说) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่าตำนานเหลียงจู่ (Yu, 2009, p. 206) ที่เมืองฉือซี (慈溪市) และอำเภอเซียงซาน (象山县) ในเขตเมืองหนิงปัว เป็นแหล่งสืบทอดตำนานบุคคลเรื่อง “สัว่ผู้เดินทางสู่ตะวันออก”<sup>7</sup> (徐福东渡传说) จึงมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น หอนิทรรศการวัฒนธรรมสัว่ผู้ (徐福文化展示馆) หอนุสรณ์สัว่ผู้ (徐福纪念馆) อุทยานวัฒนธรรมสัว่ผู้แห่งประเทศจีน (中国徐福文化园) (Zhuang, 2022, p. 4)

<sup>7</sup> หมายถึง เดินทางสู่ญี่ปุ่น

เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับ ICH ในสังคมวงกว้าง รัฐบาลจีนกำหนดให้มี “วันมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ” (文化和自然遗产日) ประจำปี และจัดนิทรรศการทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ เช่น “เทศกาลมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นานาชาติ” (国际非物质文化遗产节) จัดที่เมืองเฉิงตู (成都市) มณฑลเสฉวน (四川省) (C. Wang, 2023) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน มีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นิทรรศการ การแสดง การแข่งขันเล่านิทานพื้นบ้าน (Yinghui Zhang, 2015, p. 450) ทั้งนี้ การสร้างแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างก็มีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย

### 1.5 การใช้วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจ

การดำเนินงานที่ผ่านมาของจีนส่งเสริมการใช้ ICH เป็นทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างสินค้าวัฒนธรรม ในด้านหนึ่งนำไปสู่การกระจายรายได้และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากร ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์และปกป้องคุ้มครอง ICH ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านนั้น หน่วยงานภาครัฐของจีนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยนักวิชาการชี้ให้เห็นว่าวัตถุและสถานที่ภายในท้องถิ่น (地方风物) ที่ปรากฏชื่อหรือถูกให้ความหมายเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน มีอิทธิพลต่อการสร้างความทรงจำร่วมของท้องถิ่น จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทตำนานท้องถิ่น (Sun, 2019, pp. 32-33; Wan, 2006) เช่น ในกรณีของมณฑลเจียงซู (江苏省) ที่เมืองอู่ชิงมีมาตรการอนุรักษ์สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับตำนานเหลียงซานปู้กับจูอิงไถ ส่วนเมืองตงไถ (东台市) มีการอนุรักษ์สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับตำนานตงหย่ง (董永传说) (Xie, 2014, p. 40) ที่เขตหวงผี (黄浦区) มณฑลหูเป่ย์ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับตำนานมู่หลาน (木兰传说) ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับตำนาน ทั้งเรื่องเล่ามุขปาฐะ โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ทางธรรมชาติ และหลักฐานเอกสาร (Chen & Xie, 2019, p. 134)

นอกจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น เขตอู่โจว (宜州区) ในเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง (广西壮族自治区) มีการจัด “เทศกาลท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลิวซานเจีย” (刘三姐文化旅游节) โดยหลิวซานเจีย (刘三姐) เป็นตัวละครในตำนานซึ่งชาวจ้วงยกย่องว่าเป็น “เทพแห่งเสียงเพลง” (歌仙) และเพลงพื้นบ้านซึ่งเรียกว่า “เพลงหลิวซานเจีย” (刘三姐歌谣) ได้รับการขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน เทศกาลดังกล่าวเริ่มจัดตั้งตั้งแต่ปี 2010 โดยมีทั้งกิจกรรมการแสดงทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้า (Shi, 2022) ที่อำเภอหยางชว่ (阳朔县) เมืองกุ้ยหลิน (桂林市) มีการจัดแสดงแสง สี เสียง ซึ่งใช้ชื่อว่า “ความประทับใจ: หลิวซานเจีย” (印象：刘三姐) โดยใช้ทัศนียภาพของกุ้ยหลินเป็นฉากหลัง

เป็นตัวอย่างของการพัฒนาวัฒนธรรมพื้นบ้านให้เป็น “ทุนด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม” (旅游文化资本) (Liu & Qiu, 2007)

## 2. ปัญหาในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของประเทศไทย

นับแต่ที่จีนเริ่มดำเนินงานด้านการสงวนรักษา ICH ได้ประสบกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH นั้น พบว่ามีปัญหาที่สำคัญดังต่อไปนี้

### 2.1 บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงและไม่เอื้อต่อการธำรงสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน

อุปสรรคสำคัญของการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านจีนคือบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แปรเปลี่ยนไปในโลกสมัยใหม่ ในอดีตวรรณกรรมพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรมและสังคมชนบท สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในด้านต่าง ๆ เช่น ให้ความบันเทิง เป็นแหล่งความรู้ กล่อมเกลาจิตใจ เชื่อมความสัมพันธ์ หรือใช้ประกอบพิธีกรรม แต่ในปัจจุบันประเทศจีนมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติในปี 2022 พบว่าจีนมีสัดส่วนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองสูงถึง 65.22% และการประกอบอาชีพของประชากรเปลี่ยนแปลงไป โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) มีสัดส่วนของภาคการเกษตรเพียง 7.3% ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการสูงถึง 39.9% และ 52.8% ตามลำดับ (National Bureau of Statistics, 2023) ในชนบทซึ่งเป็นแหล่งสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมนั้น ปัจจุบันเหลือเพียงผู้สูงอายุอาศัยอยู่เป็นหลัก คนวัยหนุ่มสาวอพยพไปทำงานในเมือง ส่วนเด็กก็ได้รับการศึกษาในโรงเรียน วิทยาลัยและสื่อสมัยใหม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนได้แทนวรรณกรรมพื้นบ้าน จึงกล่าวได้ว่า วิธีการผลิตและรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวจีนที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้วรรณกรรมพื้นบ้านสูญเสียพื้นที่หรือบริบทที่จะดำรงอยู่ (Lin, 2020, pp. 59-60; Zhan, 2012, pp. 56-58) ถานเจินชาน 谭振山 (ค.ศ. 1925-2011) นักเล่านิทานผู้มีชื่อเสียงจากมณฑลเหลียวหนิง (辽宁省) เคยให้สัมภาษณ์ว่า “...ก่อนทศวรรษ 60 หลัก ๆ แล้วเป็นคนในหมู่บ้านที่ฟังฉันเล่านิทาน หลังทศวรรษ 80 หลัก ๆ แล้วเป็นคนจากภายนอกที่ฟังฉันเล่านิทาน หลังจาก (นิทาน-ผู้วิจัย) กลายเป็น ‘มรดก’ ก็คงเหลือแต่เล่านิทานให้เครื่องอัดเสียงกับกล้องวิดีโอฟัง” (Wang, 2007, p. 25) สะท้อนถึงเปลี่ยนแปลงของกลุ่มผู้ฟังและบริบทการเล่านิทาน

### 2.2 วิธีการสงวนรักษาซึ่งขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของจีน จะเห็นได้ว่าการรวบรวมจัดเก็บข้อมูลเพื่อตีพิมพ์หรือจัดทำฐานข้อมูลเป็นวิธีการที่ภาคส่วนต่าง ๆ ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางส่วนมองว่าวิธีการดังกล่าวมีผลจำกัด หากวรรณกรรมพื้นบ้านไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตอีกต่อไป การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลอาจมีบทบาทเป็นเพียงการบันทึกความทรงจำทางวัฒนธรรมซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน (Zhan, 2012, p. 58) ในขณะที่ยังลี้ลับเห็นว่า การบันทึกจัดเก็บข้อมูลแม้จะมีความสำคัญ แต่ก็ไม่ใช่

สามารถกระตุ้นให้เกิดการถ่ายทอดวรรณกรรมพื้นบ้านในชีวิตประจำวัน เป็นเพียงการเก็บรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะความรู้ที่ใกล้สูญพันธุ์ (濒危的知识) โดยเรียกวิธีการดังกล่าวว่าเป็น “การสืบทอดเชิงลบ” (消极的传承) (Yang, 2015, pp. 156-157) นอกจากนี้ ยังมีมุมมองว่าข้อมูลทางวัฒนธรรมที่หน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ จัดเก็บรักษาไว้นั้น อาจมีเพียงนักวิชาการซึ่งเป็นคนส่วนน้อยได้ใช้ประโยชน์ วัฒนธรรมเหล่านี้จึงยังห่างไกลจากชีวิตของสาธารณชนและยากที่จะได้รับการพัฒนา (Liu et al., 2021, p. 71)

### 2.3 การขาดแคลนผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านมีจำนวนน้อยลงอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบันตัวแทนผู้สืบทอดส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ จากสถิติพบว่าตัวแทนผู้สืบทอด ICH ระดับชาติในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้านมากกว่าร้อยละ 80 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (Yang Zhang, 2015, p. 109) ที่หมู่บ้านเกิง (耿村) มณฑลเหอเป่ย์ (河北省) ซึ่งเป็นหมู่บ้านนิทานนั้น (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับหมู่บ้านนิทานในหัวข้อ 3.1) พบว่าปัจจุบันนักเล่านิทานส่วนใหญ่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป โดยผู้สืบทอดที่อยู่ในวัยสูงอายุมีข้อจำกัดคือขาดความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่นิทาน (Li et al., 2023, p. 172) นอกจากนี้ ยังมีปัญหาขาดแคลนคนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจในการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน เฉินอิงเจียและจิงหู่เซิงได้ยกตัวอย่างกรณีของมณฑลเหลียวหนิงซึ่งมีตัวแทนผู้สืบทอด ICH ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนระดับชาติ 20 คน แต่ส่วนใหญ่ล้วนไม่มีลูกศิษย์ เช่น นักเล่านิทานถ่านเงินซานซึ่งสามารถเล่านิทานได้นับพันเรื่อง พบว่าเขาไม่มีลูกศิษย์แม้เพียงคนเดียว (Chen & Zhang, 2019, p. 11)

### 2.4 การมุ่งเน้นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากเกินไป

การใช้ประโยชน์จากวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะทุนทางวัฒนธรรมถือเป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินนโยบายสงวนรักษา ICH ของจีน แต่ก็ก่อให้เกิดผลเชิงลบจากการมุ่งหาประโยชน์เชิงพาณิชย์มากเกินไป นำไปสู่การบิดเบือนหรือส่งผลในเชิงทำลาย ICH และนิเวศวัฒนธรรม เช่น ในกระบวนการเสนอชื่อผู้สืบทอด ICH เพื่อพิจารณาขึ้นทะเบียน จานนากล่าวว่ามีการ “ปั้นแต่งเนื้อหาที่ได้รับการสืบทอด กล่าวเกินจริงเกี่ยวกับอิทธิพลในการสืบทอด แต่งเรื่องเกี่ยวกับเส้นทางการสืบทอดขึ้นตามอำเภอใจ” (Zhan, 2012, p. 58) การนำวิถีชีวิตของกลุ่มชนมาใช้ในฐานะทรัพยากรเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทำให้บทบาทและความหมายของ ICH เปลี่ยนแปลงไปจากกิจกรรมหรือประเพณีพิธีกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตกลายเป็นเพียงการแสดงซึ่งตัดขาดจากจิตวิญญาณและความรู้สึกของกลุ่มชน (Liu, 2007, pp. 11-12) มีกรณีตัวอย่างของนักเล่านิทานหลิวเต๋อฝ่ง (刘德方) จากเมืองอี่ซัง ซึ่งรัฐบาลส่งเสริมให้เป็นตราสินค้าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและย้ายจากชนบทมาอยู่ในเมืองเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่นิทาน สำหรับนักเล่านิทานแล้ว กิจกรรมการเล่านิทานจึงกลายเป็น “การทำงาน” คือภาระในการแสดงต่อหน้าผู้ชมที่เป็นข้าราชการระดับผู้นำ นักวิชาการ นักข่าว และนักท่องเที่ยว (Wu, 2015, pp. 439-440)

ปัญหายังปรากฏในลักษณะของความขัดแย้งหรือการละเมิดสิทธิที่เกี่ยวข้องกับการหาประโยชน์ทางการค้าจาก ICH เช่น กรณีของหวงหวนฉิว (黄婉秋) ศิลปินนักแสดงหญิงผู้มีชื่อเสียงจากการแสดงภาพยนตร์เรื่อง “หลิวซานเจีย” ซึ่งดัดแปลงจากตำนานท้องถิ่นของชาวจ้วง ในปี 2016 บริษัทอาหารแห่งหนึ่งในเมืองกุ้ยหลินได้นำรูปจากภาพยนตร์หลิวซานเจียและลายมือชื่อของหวงหวนฉิวไปใช้บนผลิตภัณฑ์ เนื่องจากนำไปใช้เกินกำหนดระยะเวลาของสัญญาจึงเกิดการฟ้องร้อง บริษัทดังกล่าวแก้ต่างว่าหลิวซานเจียเป็นตัวละครในตำนานและเป็น ICH ของชนชาติจิ้น จึงไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิด้านชื่อและรูปภาพ แต่ศาลตัดสินให้บริษัทเป็นฝ่ายผิด (Wang, 2021, p. 29)

## 2.5 ความขัดแย้งจากระบบการขึ้นทะเบียน

แม้ว่าการขึ้นทะเบียนจะเป็นมาตรการสำคัญในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการสงวนรักษา ICH แต่ก็ก่อให้เกิดผลในเชิงลบ ในกรณีของประเทศจีน มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงแนวโน้มการสงวนรักษา ICH ที่ “มุ่งเน้นเสนอชื่อ ละเลยการคุ้มครอง” (重申报, 轻保护) โดยนักวิชาการวิเคราะห์ว่าการขึ้นทะเบียน ICH ทำให้เกิดวาทกรรมครอบงำ (hegemonic discourse) แบบใหม่ ซึ่งการตัดสินว่าสิ่งหรือวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมเป็น “มรดกทางวัฒนธรรม” หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยองค์การยูเนสโก โดยอำนาจการตัดสินตกอยู่ในมือของคณะกรรมการพิจารณาที่ประกอบด้วยนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ ระบบดังกล่าวนำไปสู่การจัดอันดับวัฒนธรรมซึ่งไม่เพียงตอกย้ำความไม่เท่าเทียมระหว่างกลุ่มชน แต่ยังทำให้ผู้ถือครองวัฒนธรรมที่ไม่ได้รับการคัดเลือกสูญเสียความมั่นใจ ยิ่งไปกว่านั้น ยังทำให้เกิดการแข่งขันเพื่อช่วงชิงความเป็นเจ้าของรายการ ICH ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างภูมิภาคหรือแม้กระทั่งระหว่างชาติได้ (An & Yang, 2015, pp. 284-285)

ที่ผ่านมาตัวอย่างของการแข่งขันระหว่างท้องถิ่น เช่น กรณีของตำนานหนุ่มเลี้ยงวู้กับสาวทอผ้า ในระหว่างการเสนอขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติเมื่อปี 2007 เกิดการแข่งขันระหว่างอย่างน้อยแปดเมืองและอำเภอจากมณฑลต่าง ๆ ที่อ้างว่าเป็นแหล่งกำเนิดของตำนานดังกล่าว แต่สุดท้ายแล้วมีเพียงสองอำเภอที่ได้รับการขึ้นทะเบียนในปี 2008 (Chen & Zhang, 2012, p. 74) และยังมีกรณีของตำนานเหลียงซานปู่กับจู้อิงไถ ในปี 2004 มีหกพื้นที่จากสี่มณฑลที่ได้ทำข้อตกลงว่าจะเสนอขอขึ้นทะเบียนตำนานเหลียงจู้ร่วมกัน แต่ต่อมาเกิดความขัดแย้งจากการที่สมาคมวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านแห่งประเทศจีนประกาศให้อำเภอหลูหนาน (汝南县) มณฑลเหอหนาน (河南省) ได้รับสมญานามว่า “บ้านเกิดเหลียงจู้แห่งประเทศจีน” (中国梁祝之乡) จนเมื่อมีการขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติในปี 2006 หกพื้นที่จากสี่มณฑลได้รับการขึ้นทะเบียนร่วมกัน แต่ก็เกิดข้อถกเถียงอีกครั้งในปี 2007 เนื่องจากเขตอินโจว (鄞州区) เมืองหนิงปัว ได้รับเลือกให้เป็น “บ้านเกิดวัฒนธรรมเหลียงจู้แห่งประเทศจีน (中国梁祝文化之乡)” (Yu, 2009, p. 206) กรณีดังกล่าวมาชี้ให้เห็นถึงผลกระทบอันซับซ้อนของระบบการขึ้นทะเบียน ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันเพื่อช่วงชิงความเป็นเจ้าของหรือต้นกำเนิดรายการ ICH

นอกจากนี้ ยังเกิดความขัดแย้งจากการดัดแปลงผลงานศิลปะและวรรณกรรมพื้นบ้าน กรณีที่โด่งดัง เช่น จิวอันซุน (安顺地戏) เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของเมืองอันซุน (安顺市) มณฑลกุ้ยโจว (贵州省) ซึ่งได้ขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติในสาขาอุปรากรแบบดั้งเดิม เกิดเหตุขัดแย้งจากการที่ภาพยนตร์เรื่อง “เส้นทางรักพันลี้” (千里走单骑) ซึ่งออกฉายเมื่อปี 2005 ได้นำเสนอภาพการแสดงจิวอันซุน แต่กลับเรียกว่าเป็นจิวหนากากของยูนนาน (云南面具戏) สร้างความไม่พอใจให้กับสำนักงานวัฒนธรรมเมืองอันซุน ซึ่งได้ดำเนินการฟ้องร้องภาพยนตร์ดังกล่าวในฐานะละเมิดลิขสิทธิ์ แต่ศาลตัดสินยกฟ้องในที่สุด เนื่องจาก ICH ไม่ได้อยู่ในขอบข่ายความคุ้มครองของกฎหมายลิขสิทธิ์ (Zhou, 2023, pp. 39-40)

### 3. แนวทางแก้ไขปัญหาในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของปะเทศจีน

จากปัญหาและข้อจำกัดข้างต้น จึงมีการเสนอแนะแนวทางต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH โดยมีแนวทางที่สำคัญดังต่อไปนี้

#### 3.1 การส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีชีวิตและการคุ้มครองนิเวศวัฒนธรรม

แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีชีวิต (活态传承) ถือเป็นรากฐานสำคัญของการสงวนรักษา ICH เห็นได้จากการที่องค์การยูเนสโกใช้คำเรียก ICH อีกคำหนึ่งว่า “มรดกที่มีชีวิต” (living heritage) (UNESCO, 2019) ห่วงเค่อซุนมองว่าวิธีการคุ้มครอง ICH ที่ดีที่สุดไม่ใช่การเก็บรักษาในพิพิธภัณฑ์ แต่คือการทำให้มีชีวิต (活化) โดยพยายามทำให้ ICH ผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนยุคปัจจุบัน (Huang, 2018, p. 143) แนวคิดวัฒนธรรมที่มีชีวิตยังเชื่อมโยงกับแนวคิดนิเวศวัฒนธรรม (文化生态/cultural ecology) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการคุ้มครองแบบองค์รวม (整体性原则) กล่าวคือ ไม่เพียงคุ้มครองสิ่งที่เป็น ICH เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมที่ ICH พึ่งพาในการดำรงอยู่ ความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาของ ICH รวมไปถึงถึงวิถีชีวิตและระบบค่านิยมของกลุ่มคนที่เป็นผู้สร้างและใช้ ICH (Liu, 2004, pp. 5-7)

นักวิชาการได้เสนอแนะวิธีการที่คล้ายคลึงกันในการทำให้วรรณกรรมพื้นบ้านเข้าถึงคนยุคใหม่ภายใต้แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีชีวิต เช่น การปลูกฝังวรรณกรรมพื้นบ้านให้แก่เด็กและเยาวชนผ่านระบบการศึกษา การใช้สื่อสมัยใหม่ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมและสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม การใช้วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (文化产业) (Huang, 2018, pp. 144-145; Lin, 2020, p. 62; Sun, 2021, pp. 33-40; Tan, 2017, pp. 73-78) ซึ่งจากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินการในด้านเหล่านี้ไปแล้ว โดยยังต้องมีการติดตามผลในระยะยาวต่อไป ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีการเสนอแนะวิธีการและแนวทางต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เช่น ในด้านการรวบรวมจัดเก็บข้อมูล ควรจัดเก็บข้อมูลอย่างครอบคลุมทั้งประเภทตัวอักษร เสียง ภาพ และวิดีโอ และฐานข้อมูลควรเปิดกว้างให้สาธารณชนเข้าถึงได้ (Liang, 2021, pp. 45-46) ในด้านการใช้สื่อ มีข้อเสนอแนะให้ใช้สื่อรูปแบบใหม่ใน

การนำเสนอวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น การพิมพ์สามมิติ (3D Printing) เทคโนโลยีโลกเสมือนจริง 3R (VR - Virtual Reality, AR - Augmented Reality, MR - Mixed Reality) (Xu & He, 2019, pp. 91-92; Ye & Yu, 2019) ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว หยั่งลี้ฮู่ส่งเสริมให้ใช้การท่องเที่ยวเชิงมรดก (遗产旅游/heritage tourism) เป็นช่องทางในการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน โดยหลักการที่เป็นหัวใจสำคัญคือการถ่ายทอดวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าจะต้องรักษาโครงเรื่องหลัก (基本情节类型) ส่วนประเภทเรื่องซ้ำซ้อนหรือเพลงพื้นบ้านจะต้องอ้างลักษณะเฉพาะประเภทของวรรณกรรม(基本文类特征) ไม่ให้เปลี่ยนแปลง (Yang, 2015, p. 171)

เจิ้งอู๋หย่าวได้เสนอแนวคิดเรื่อง “โอกาสทางประเพณี” (民俗场) หมายถึง บริบทด้านเวลาและสถานที่ในการแสดงหรือถ่ายทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน โดยมีทั้งที่กำหนดไว้แน่นอน เช่น งานวัด (庙会) เทศกาลเพลง (歌会)<sup>8</sup> และไม่กำหนดแน่นอน เช่น ระหว่างการใช้แรงงาน พิธีแต่งงาน พิธีศพ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้านที่มีชีวิตและการส่งสืบทอดของผู้สืบทอด เจิ้งอู๋หย่าวเสนอว่าในกรณีที่เป็นไปได้ควรใช้วิธี “ฟื้นฟู” (恢复) โอกาสทางประเพณี เช่น การจัดงานวัด พิธีกรรมดั้งเดิม เทศกาลเพลง หากฟื้นฟูไม่ได้ก็อาจใช้วิธี “เพาะย้าย” (移植) คือการนำวรรณกรรมพื้นบ้านไปประยุกต์ใช้ในบริบทใหม่ หรือใช้วิธี “สร้างใหม่” (再生) เช่น จัดกิจกรรมเล่านิทานหรือร้องเพลงพื้นบ้านในชุมชน (Zheng, 2015, pp. 173-174; 180-181)

ในส่วนของการคุ้มครองนิเวศวัฒนธรรมนั้น กรณีที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการคือ “หมู่บ้านนิทาน” (故事村) เป็นชุมชนที่กิจกรรมการเล่านิทานเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิต มีนักเล่านิทานและนิทานที่โดดเด่นจำนวนมาก เช่น หมู่บ้านเกิ่งในมณฑลเหอเป่ย์ หมู่บ้านอู่เจียโกว (伍家沟村) และหมู่บ้านซย่าเป่าผิง (下堡坪乡) ในมณฑลหูเป่ย์ ซึ่งนิทานจากชุมชนเหล่านี้ต่างได้ขึ้นทะเบียน ICH ระดับชาติในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน นอกจากหมู่บ้านนิทานแล้ว ยังมีการค้นพบ “หมู่บ้านปริศนาคำทาย” (谜语村) และ “หมู่บ้านเพลงพื้นบ้าน” (民歌村) นักวิชาการจึงสนใจศึกษาชุมชนเหล่านี้ในแง่ของการเป็น “เขตคุ้มครองนิเวศวรรณกรรมพื้นบ้าน” (民间文学生态保护区) (S. Liu, 2014, 66) โดยมีการศึกษาถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนแนวทางในการคุ้มครองและพัฒนาหมู่บ้านเหล่านี้ (Li, 2006; S. Liu, 2014, pp. 11-14; 30-39; Zheng et al., 2018)

กฎหมาย ICH มาตราที่ 26 ยังกำหนดว่าหน่วยงานวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถเสนอขออนุมัติดำเนินการคุ้มครองแบบองค์รวมในเขตพื้นที่ซึ่งมีลักษณะ “เป็นแหล่งรวมรายการตัวแทนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่น สามารถรักษาทั้งรูปแบบและความหมายไว้ได้อย่างสมบูรณ์” (ICH Law, 2011)

<sup>8</sup> เทศกาลเพลง (歌会/歌节) เป็นเทศกาลที่มีกิจกรรมการร้องเพลงเป็นหลัก มีต้นกำเนิดมาจากพิธีกรรมเช่นไหว้บูชาเทพเจ้าเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิต เป็นประเพณีที่แพร่หลายในชนกลุ่มน้อยของจีน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์จ้วง (壮族) คาซัค (哈萨克族) จิง (京族) ลีซู่ (傈僳族) ต่ง (侗族) ม้ง (苗族) เฮ่า (瑶族) (T. Huang, 2013, pp. 200-201)

ระหว่าง ค.ศ. 2007-2023 มีการจัดตั้งเขตคุ้มครองนิเวศวัฒนธรรมระดับชาติ (国家级文化生态保护区) (รวมเขตคุ้มครองแบบทดลอง) ทั้งหมด 23 แห่ง (Ministry of Culture and Tourism, 2023) มีลักษณะเป็นการคุ้มครองพื้นที่ที่มีทรัพยากร ICH อุดมสมบูรณ์อย่างรอบด้าน (全面性) แบบองค์รวม (整体性) และเป็นระบบ (系统性) โดยให้การปกป้องทั้งรายการ ICH และสภาพแวดล้อมซึ่งจำเป็นในการสืบทอดและดำรงอยู่ของ ICH (Zhang, 2021, p. 125)

### 3.2 การบ่มเพาะและสนับสนุนผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน

จากปัญหาผู้สืบทอดที่มีจำนวนลดน้อยลงและส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุ แนวทางการแก้ไขอย่างหนึ่งคือการสร้างระบบในการบ่มเพาะผู้สืบทอดที่เป็นคนรุ่นใหม่ โดยถ่านหงเล้งเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกฝึกอบรม และสนับสนุนผู้สืบทอด เช่น ควรคัดเลือกผู้ที่เกิดและเติบโตในพื้นที่และมีสำนึกรักต่อวัฒนธรรมของพื้นที่ ควรปรับเปลี่ยนสวัสดิการเงินอุดหนุนให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ รวมทั้งมีมาตรการในการสร้างแรงจูงใจและยกระดับสถานะทางสังคมของผู้สืบทอด เช่น การขนานนาม มอบรางวัล (Tan, 2017, p. 73) จังหยังซีชี้ให้เห็นว่าแท้จริงแล้วผู้สืบทอด ICH แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ตัวแทนผู้สืบทอด กับ ผู้สืบทอดทั่วไป (一般性传承人) ตัวแทนผู้สืบทอดคือบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมาย ICH กำหนดและผ่านกระบวนการคัดเลือกอย่างเข้มงวด จึงมีอยู่เป็นจำนวนน้อย ส่วนผู้สืบทอดทั่วไปมีคุณสมบัติเพียงอย่างเดียวคือมีความรู้เกี่ยวกับ ICH ที่ตนสืบทอด จึงอาจหมายถึงกลุ่มคนที่ยังถือปฏิบัติหรืออ้าง ICH ไว้ในวิถีชีวิต โดยแต่ละคนอาจมีระดับความเชี่ยวชาญแตกต่างกันออกไป ภาครัฐจึงควรเล็งเห็นความสำคัญของผู้สืบทอดทั่วไป โดยให้การคุ้มครองทางกฎหมายและการส่งเสริมสนับสนุนในลักษณะเดียวกับตัวแทนผู้สืบทอด (Yang Zhang, 2015, pp. 108-110)

### 3.3 การใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสมเหตุสมผล

ตามประกาศของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนและสภารัฐกิจเมื่อปี 2021 เน้นย้ำว่าหนึ่งในแนวทางสำคัญในการสงวนรักษา ICH คือ “การส่งเสริมการใช้ประโยชน์อย่างสมเหตุสมผล” (促进合理利用) โดยตั้งเป้าหมายว่าภายในปี 2035 นอกจาก ICH จะต้องได้รับการคุ้มครองอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพแล้ว จะต้องผลักดันให้สังคมและเศรษฐกิจเกิดการพัฒนายั่งยืนและตอบสนองต่อยุทธศาสตร์สำคัญของชาติ (General Office of CPC Central Committee, 2021) การสงวนรักษา ICH จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์วัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยหลิวเจาซุยกกล่าวว่า การนำ ICH ไปใช้ในเชิงพาณิชย์ควรให้ความเคารพและปกป้อง “รูปแบบชีวิต” (生活样态) ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ไม่ก่อให้เกิดการทำลายอัตลักษณ์ร่วมและความรู้สึกต่อเนื่องของชุมชนหรือกลุ่มชน (Liu, 2021, p. 16)

ในปัจจุบันแนวทางการพัฒนาที่ได้รับการส่งเสริมคือ “รูปแบบเพออี+” (非遗+模式) เป็นการผนวกเป้าหมายการสงวนรักษา ICH เข้ากับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา สิ่งแวดล้อม หวังให้ผลิตได้สรุปรูปแบบเพออี+ ไว้ถึง 10 แบบด้วยกัน เช่น เพออี+หมู่บ้านและถนนอันมีเอกลักษณ์ (非遗+ )

特色村镇、街区) เพื่อยืด+การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (非遗+主题研学) เพื่อยืด+สินค้าเชิงวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ (非遗+文创产品) เพื่อยืด+ภาพยนตร์และโทรทัศน์ (非遗+影视) เพื่อยืด+เทศกาล (非遗+节庆) (Huang, 2022, pp. 18-25) นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบ “เพื่อยืด+ขจัดความยากจน” (非遗+扶贫) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการฟื้นฟูชนบท เป็นการใช้อยุทธศาสตร์จากทรัพยากร ICH เพื่อสร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่ประชากรในพื้นที่ยากจน (Hu, 2020, p. 52) ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เช่น ในกรณีของเขตปกครองตนเองกว่างซีจ้วง ซึ่งมีเขตชนบทที่ห่างไกลและเศรษฐกิจค่อนข้างล่าช้า แต่ยังรักษานิเวศ วัฒนธรรมไว้ได้อย่างสมบูรณ์และมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หลิวซินหรงเสนอว่า การใช้รูปแบบการสงวนรักษา ICH ที่ผสมผสานการ “คุ้มครอง+ถ่ายทอด+ท่องเที่ยว+ขจัดความยากจน” (保护+传习+旅游+扶贫) เป็นแนวทางสำคัญในการสืบทอดวรรณกรรมมุขปาฐะของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ (Liu, 2019, p. 99)

### 3.4 การแสวงหามาตรการเพื่อป้องกันความขัดแย้ง

จากปัญหาการแข่งขันระหว่างท้องถิ่นในกระบวนการขึ้นทะเบียน ICH นักวิชาการจึงสังเกตเห็นว่าในการเสนอขึ้นทะเบียนวรรณกรรมพื้นบ้านของพื้นที่ใด ๆ ไม่ควรเรียกพื้นที่นั้นว่าเป็น “แหล่งกำเนิด” (起源地) หรือ “บ้านเกิด” (故里) แต่ควรเรียกว่าเป็น “แหล่งสืบทอด” (传承地) ของวรรณกรรมเรื่องนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เนื่องจากวรรณกรรมพื้นบ้านมีลักษณะเป็นของส่วนรวม ถ่ายทอดทางมุขปาฐะ มีความเปลี่ยนแปลง และมีหลากหลายสำนวน จึงเป็นการยากที่จะหาต้นกำเนิดที่แน่ชัด (Chen & Zhang, 2012, pp. 75-76) ในกรณีของวรรณกรรมพื้นบ้านที่ตัวละครไม่ใช่บุคคลในประวัติศาสตร์ การเสนอขึ้นทะเบียนไม่ควรใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่ออ้างอิงความเป็นแหล่งกำเนิด แต่ควรพิจารณาจากอิทธิพลที่พื้นที่นั้นมีต่อวรรณกรรม ทั้งในด้านการสร้างสรรค์ การสืบทอด และความแพร่หลาย หากหลายพื้นที่มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมเช่นเดียวกัน ก็อาจเสนอขึ้นทะเบียนร่วมกันได้ (Yu, 2009, pp. 206-208)

ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งคือ การใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (知识产权法) เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองผลงานวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (民间文学艺术作品) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่สนับสนุนการใช้กฎหมายมีมุมมองว่าผลงานวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านควรถือเป็นสมบัติสาธารณะ หากใช้การคุ้มครองทางกฎหมายโดยให้สิทธิความเป็นเจ้าของแก่ผู้ใด จะเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์และการเผยแพร่ผลงาน ทำให้ส่วนรวมเสียผลประโยชน์ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเล็งเห็นว่าควรใช้การคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของ จากการทำซ้ำ ดัดแปลงหรือการนำผลงานวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้านไปใช้ในทางการค้า (Zhao, 2010, p. 75) ในปี 2014 สำนักงานลิขสิทธิ์แห่งชาติ (国家版权局) ได้เสนอร่าง “ข้อบังคับในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ผลงานวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้าน [ร่างขอความคิดเห็น]” (民间文学艺术作品著作权保护条例 [征求意见稿]) ซึ่งนักคิดชนวิทยาจำนวนมากแสดงความไม่เห็นด้วย โดยเชื่อว่าส่งผลในเชิงทำลายมากกว่าสงวนรักษา เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่

มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การใช้มาตรการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในลักษณะดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรทางวัฒนธรรมระหว่างพื้นที่ (Shi, 2018, p. 10) จวบจนปัจจุบันพบว่ายังไม่มีมีการประกาศใช้ข้อบังคับฉบับทางการแต่อย่างใด และวงวิชาการยังคงมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ในประเด็นต่าง ๆ เช่น คำจำกัดความและขอบเขตของวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้าน การกำหนดผู้เป็นเจ้าของวรรณกรรมและศิลปะพื้นบ้าน การกำหนดอายุการคุ้มครองและรูปแบบการคุ้มครองทางกฎหมายที่เหมาะสม (Liu & Wang, 2021)

### สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ แนวทางการดำเนินงานด้านการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH ของจีน สามารถสรุปได้เป็น 5 ประเด็น คือ 1) การขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในสาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) การคุ้มครองผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 3) การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลวรรณกรรมพื้นบ้าน 4) การศึกษาวิจัยและประชาสัมพันธ์เผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้าน 5) การใช้วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นทรัพยากรในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคที่จีนประสบในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) บริบททางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงและไม่เอื้อต่อการดำรงสืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 2) วิธีการสงวนรักษาซึ่งขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน 3) การขาดแคลนผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 4) การมุ่งเน้นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจมากเกินไป 5) ความขัดแย้งจากระบบการขึ้นทะเบียน และในส่วนของแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ได้รับการเสนอแนะ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการสืบทอดวัฒนธรรมที่มีชีวิตและการคุ้มครองนิเวศวัฒนธรรม 2) การบ่มเพาะและสนับสนุนผู้สืบทอดวรรณกรรมพื้นบ้าน 3) การใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสมเหตุสมผล 4) การแสวงหามาตรการเพื่อป้องกันความขัดแย้ง

แม้จีนและไทยจะมีบริบทและความซับซ้อนด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ประสบการณ์ที่ผ่านมาของจีนในด้านการสงวนรักษาวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะ ICH ดังที่ได้วิเคราะห์ข้างต้น สามารถให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ไทยได้ โดยมีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

**1) การสงวนรักษา ICH โดยใช้แนวทางหลากหลาย:** ในการดำเนินงานที่ผ่านมาของไทยนั้น สังเกตได้ว่า มาตรการที่หน่วยงานภาครัฐของไทยให้ความสำคัญเป็นอย่างมากคือ การขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ โดยระหว่าง พ.ศ. 2552-2565 มีการประกาศขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับชาติจำนวนทั้งสิ้น 368 รายการ ในจำนวนนี้สาขาวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษาได้รับการขึ้นทะเบียนทั้งหมด 91 รายการ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566ข, หน้า 107-115) ถือเป็นสาขาที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจำนวนมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วน 24.73% ของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนทั้งหมด นอกเหนือไปจากการขึ้นทะเบียนแล้ว พบว่ามาตรการอื่น ๆ ในการสงวนรักษา ICH ของไทยยังไม่ชัดเจนนักและยังไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของประชาชนในวงกว้าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรพิจารณาผสมผสานการใช้แนวทางต่าง ๆ

ในการคุ้มครอง ICH ดังในกรณีของจีน เช่น การให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้สืบทอด ICH การรวบรวมจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ การจัดทำฐานข้อมูลดิจิทัลที่มีข้อมูลหลากหลายประเภท การเผยแพร่วรรณกรรมพื้นบ้านผ่านระบบการศึกษา การใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อสร้างสรรค์และนำเสนอวรรณกรรมพื้นบ้าน การใช้วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นทรัพยากรในการพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างสินค้าที่เกี่ยวข้อง การให้ความสำคัญกับการคุ้มครองนิเวศวัฒนธรรม เป็นต้น

2) **การกำหนดขอบเขตหน้าที่ของนักวิชาการ:** จากกรณีของจีนพบว่า นักวิชาการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการเสนอขึ้นทะเบียนและการเป็นคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกตัวแทน ICH ข้อคิดจากกรณีของจีนคือ นักวิชาการควรมีการไตร่ตรองสะท้อนคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน โดยผู้วิจัยมองว่านักวิชาการควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนภาครัฐและชุมชนในการดำเนินงาน แต่ในขณะเดียวกันก็ควรรักษาความเป็นกลางโดยไม่ควรมีบทบาทในการตัดสินคุณค่าหรือจัดลำดับของมรดกทางวัฒนธรรมใด ๆ

3) **การยึดผู้ถือครองวัฒนธรรมเป็นหลัก:** การดำเนินงานด้านการคุ้มครอง ICH อยู่ภายใต้การนำของรัฐบาล โดยมีหลายภาคส่วนมาเกี่ยวข้อง ปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มต่างมีเป้าหมายและความคาดหวังแตกต่างกันออกไป ทั้งอาจสอดคล้องหรือขัดแย้งกันได้ การสงวนรักษา ICH ในแง่หนึ่งจึงเป็นการจัดการเพื่อหาดุลยภาพระหว่างเป้าหมายต่าง ๆ ทั้งเป้าหมายทางวัฒนธรรม เป้าหมายทางเศรษฐกิจหรือแม้กระทั่งเป้าหมายทางการเมือง แต่ท้ายที่สุดแล้วต้องเคารพสิทธิและคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือครองวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยให้กลุ่มชนหรือชุมชนผู้ถือครองวัฒนธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักจริยธรรมข้อแรกในการสงวนรักษา ICH ซึ่งองค์การยูเนสโกกำหนดว่า “ชุมชน กลุ่มชน หรือในกรณีที่เหมาะสมอาจเป็นบุคคล ควรเป็นผู้มีบทบาทหลักในการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ที่พวกเขาเป็นเจ้าของ” (UNESCO, 2022, p. 143)

## เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566ก). *คู่มือดำเนินงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรม พ.ศ. 2559*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566ข). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำปีพุทธศักราช 2565*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน. (2543). *เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดาริน ด้วยอักษรวิธีไทย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2560). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ: บทเรียนจากเพื่อนบ้าน. ใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ (บ.ก.), *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ: บทเรียนจากเพื่อนบ้าน* (น. 7-24). ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- An, D., & Yang, L. (2015). Chinese folklore since the late 1970s: Achievements, difficulties, and challenges. *Asian Ethnology*, 74(2), 273-290.
- Dorson, R. M. (1982). *Folklore and folklife: An introduction*. University of Chicago Press.
- Gao, B. (2017). The social movement of safeguarding intangible cultural heritage and the end of cultural revolutions in China. *Western Folklore Special Issue: Intangible Cultural Heritage in China*, 76(2), 167-180.
- UNESCO. (1972). *Convention concerning the Protection of World Cultural and Natural Heritage*. <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
- UNESCO. (2019). *Living heritage and education*. <https://ich.unesco.org/doc/src/46212-EN.pdf>
- UNESCO. (2022). *Basic texts of the convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage 2022 edition*. [https://ich.unesco.org/doc/src/2003\\_Convention\\_Basic\\_Texts-\\_2022\\_version-EN\\_.pdf](https://ich.unesco.org/doc/src/2003_Convention_Basic_Texts-_2022_version-EN_.pdf)
- Chen, B., & Xie, D. (2019). A study on tourism development of folk literature resources from the perspective of cultural stratification: A case study of the legend of Mulan in Huangpi [文化分层视角下民间文学资源旅游开发优化研究——以黄陂木兰传说为例].

- Journal of Central China Normal University (Humanities and Social Sciences)*, 58(6), 130-138.
- Chen, Y., & Zhang, H. (2012). Misconceptions regarding places of origin in the safeguarding of folk literature intangible cultural heritage [民间文学类非物质文化遗产保护对起源地的认识误区]. *Ethnic Art Studies*, (2), 74-79.
- Chen, Y., & Zhang, H. (2019). Traditionality and power of transmission of folk literature intangible cultural heritage [民间文学类非物质文化遗产的传统性与传承力]. *Ethnic Art Studies*, (3), 9-14.
- China Folk Literature and Art Association. (2018). *CFLAA's announcement on the implementation of the compilation of Chinese folk literature publication project* [中国文联关于实施中国民间文学大系出版工程的通知]. <http://www.cflas.com.cn/resource//uploads/docs/20190721/ed915556c39c4fd2b74e09e87e3d9192.pdf>
- Gao, B. (2019). Discovering the subjectivity of “the people” and the people-oriented folk literature: 70 years of development of folk literature in China [发现“民”的主体性与民间文学的人民性——中国民间文学发展 70 年]. *Folklore Studies*, (5), 15-22; 157.
- General Office of the Central Committee of the Chinese Communist Party and General Office of the State Council. (2021, August 12). *Opinions on further strengthening the safeguarding of intangible cultural heritage* [关于进一步加强非物质文化遗产保护工作的意见]. The Chinese Central Government. [https://www.gov.cn/zhengce/2021-08/12/content\\_5630974.htm](https://www.gov.cn/zhengce/2021-08/12/content_5630974.htm)
- Gu, X. (2015). Folk literature from the perspective of ICH: A case study of Zhejiang [非遗视野下的民间文学：以浙江为例]. In W. Ma, & L. Chen (Eds.), *Research on safeguarding folk literature intangible cultural heritage* [民间文学类非物质文化遗产保护研究] (pp. 413-419). China Social Sciences Press.

- Guo, Z. (2023, July 3). *Training courses on ICH safeguarding policies and practices in colleges and universities nationwide ended successfully* [全国高校非遗保护政策与实务培训班圆满落幕]. Ministry of Culture and Tourism of the People's Republic of China. [https://www.mct.gov.cn/whzx/whyw/202307/t20230703\\_945543.htm](https://www.mct.gov.cn/whzx/whyw/202307/t20230703_945543.htm)
- Hu, Y. (2020). Establishment and improvement of benefit mechanism for poverty alleviation through ICH: A case study of Lu Brocade [非遗扶贫中受益机制的建立与完善——基于鲁锦项目的思考]. *Journal of South-Central University for Nationalities (Humanities and Social Sciences)*, 40(1), 52-57.
- Huang, K. (2018). Analysis of the living transmission of folk literature intangible cultural heritage: A case study of Shou County [民间文学类非物质文化遗产的活态传承探析——以寿县为例]. *Journal of West Anhui University*, 34(1), 142-145.
- Huang, T. (2013). *Introduction to Chinese folk literature* [中国民间文学概论] (2<sup>nd</sup> ed.). Renmin University of China Press.
- Huang, Y. (2013). A study on the protection model for inheritors of intangible cultural heritage: A case study of folktale tellers Sun Jiaxiang, Liu Depei, and Liu Defang in Yichang, Hubei [非物质文化遗产传承人保护模式研究——以湖北宜昌民间故事讲述家孙家香、刘德培和刘德方为例]. *Journal of China University of Geosciences (Social Sciences Edition)*, 13(2), 95-102.
- Huang, Y. (2022). A study on the significance of industrial utilization and development model of intangible cultural heritage [非物质文化遗产产业利用意义和发展模式研究]. *China Literature and Art Criticism*, (8), 13-26.
- Institute of Ethnic Literature, Chinese Academy of Social Sciences. (2006). *Major project of the Institute, report on the completion of the "Literature of Ethnic Minorities in China Research Database"* [院重大课题“中国少数民族文学研究资料库”结项报告]. *Academic Trends (Beijing)*, (22), 11-17.
- Intangible Cultural Heritage Law of the People's Republic of China*. (2011, February 25). The Chinese Central Government. [http://www.gov.cn/flfg/2011-02/25/content\\_1857449.htm](http://www.gov.cn/flfg/2011-02/25/content_1857449.htm)

- Jiang, S. (2005, November 14). *The compilation of the four treasuries of Chinese folk literature project is launched this year and will last 15 years* [中国民间四库全书编纂工程今年启动 将历时 15 年]. The Chinese Central Government.  
[https://www.gov.cn/jrzg/2005-11/14/content\\_97551.htm](https://www.gov.cn/jrzg/2005-11/14/content_97551.htm)
- Li, L. (2006). Impacts of tourism on traditional culture in the community of the Lujiahe “Folksong Village” [旅游对吕家河“民歌村”社区传统文化的影响]. *Journal of Southwest University for Nationalities (Humanities and Social Science)*, (8), 219-222.
- Li, M., Zhao, J., Zhang, L., & Li, X. (2023). A study on the dissemination of oral literature under the rural revitalization strategy: A case study of the folktales of Geng village [乡村振兴下口头文学的传播研究——以耿村民间故事为例]. *Identification and Appreciation to Cultural Relics*, (4), 170-173.
- Li, R. (2018). Discussion on safeguarding folk literature intangible cultural heritage [论民间文学类非物质文化遗产的保护]. *Hundred Schools in Arts*, (1), 215-221.
- Li, X., & Fan, C. (2023). A study on brand-building dissemination of short videos relating to intangible cultural heritage [非物质文化遗产短视频的品牌化传播研究]. *Media Perspective*, (7), 68-70.
- Liang, L. (2021). The transmission and safeguarding of the folktales of Ningxia in the context of ICH [非遗语境下宁夏民间故事的传承与保护]. *Journal of Ethnic Art*, (2), 41-51.
- Lin, J. (2020). Basic principles for the living transmission of folk literature intangible cultural heritage [民间文学类非物质文化遗产活化传承的基本遵循]. *Journal of South-Central University for Nationalities (Humanities and Social Sciences)*, 40(4), 57-63.
- Liu, K. (2004). Holistic principles in the safeguarding of intangible cultural heritage [非物质文化遗产及其保护的整体性原则]. *Journal of Guangxi Teachers Education University (Social Science Edition)*, 25(4), 1-8; 19.
- Liu, K. (2007). Discussion on problems concerning the cultural ecology protection zones [文化生态保护区问题刍议]. *Journal of Zhejiang Normal University (Social Sciences)*, 32(3), 9-12.

- Liu, Q. (2019). Modern value and transmission of traditional oral literature of ethnic groups in Guangxi from the perspective of safeguarding ICH [非遗保护视野下广西民族传统口头文学的当代价值及传承]. *Journal of Nanning College for Vocational Technology*, 24(1), 97-100.
- Liu, Q., Wang, H., & Su, D. (2021). Difficulties of transmission and measures for safeguarding folk literature in the post-ICH era [非遗后时代背景下民间文学传承的困境与保护对策]. *Jingu Creative Literature*, (8), 70-71.
- Liu, S. [Shouhua]. (2014). *Safeguarding intangible cultural heritage and folk literature* [非物质文化遗产保护与民间文学]. Central China Normal University Press.
- Liu, S. [Shouhua], & Chen, J. (2009). *Folk literature course (2<sup>nd</sup> Edition)* [民间文学教程(二版)]. Central China Normal University Press.
- Liu, S. [Suping], & Qiu, F. (2007). Preliminary study on the operating model of tourism and cultural capital: A case study of “Impression: Liu Sanjie” [旅游文化资本运作模式初探——以《印象·刘三姐》为例]. *Journal of Guilin Institute of Tourism*, 18(2), 297-299.
- Liu, X., & Wang, J. (2021). A review and outlook of research on intellectual property protection of Chinese folk literature and art [中国民间文学艺术知识产权保护研究述评及展望]. *Journal of Guizhou Normal University (Social Sciences)*, (1), 151-160.
- Liu, Y. (2014). *The digitized Great Wall of folk culture, “Four Treasuries of Folk Literature” in our hands: “Meeting for the presentation of the achievements of the Chinese Oral Literature Heritage Digitization Project (Phase 1)” is held in Beijing* [数字化的民间文化长城，手掌上的“民间四库全书”——“中国口头文学遗产数字化工程（一期）成果演示会议”在北京举行] *Folk Culture Forum*, (2), 100.
- Liu, Z. (2021). Whose heritage? Commercialization, everyday life, and the dilemma of ownership in safeguarding ICH [谁的遗产？商业化、生活态与非遗保护的专属权困境]. *Cultural Heritage*, (5), 9-16.

- Ma, W. (2015). Achievements and problems in safeguarding folk literature intangible cultural heritage [民间文学类非物质文化遗产保护的成就与问题]. In W. Ma, & L. Chen (Eds.), *Research on safeguarding folk literature intangible cultural heritage* [民间文学类非物质文化遗产保护研究] (pp. 1-3). China Social Sciences Press.
- Ministry of Culture and Tourism of the People's Republic of China. (2023). *Inventories* [清单]. China Intangible Cultural Heritage Network. <http://www.ihchina.cn/project.html#target1>
- National Bureau of Statistics. (2023, February 28). *The People's Republic of China 2022 national economic and social development statistics bulletin* [中华人民共和国 2022 年国民经济和社会发展统计公报]. The Chinese Central Government. [http://www.stats.gov.cn/sj/zxfb/202302/t20230228\\_1919011.html](http://www.stats.gov.cn/sj/zxfb/202302/t20230228_1919011.html)
- National Ethnic Affairs Commission. (2009, October 12). *The annals and collection of China ethnic folk literature and arts completed after 30 years* [《中国民族民间十部文艺集成志书》历时 30 年完成]. The Chinese Central Government. [https://www.gov.cn/gzdt/2009-10/12/content\\_1436842.htm](https://www.gov.cn/gzdt/2009-10/12/content_1436842.htm)
- Shi, A. (2018). Inherent contradictions between “safeguarding of intangible cultural heritage” and “copyright protection of folk literary and artistic works” [“非物质文化遗产保护”与“民间文艺作品著作权保护”的内在矛盾]. *Journal of Renmin University of China*, (1), 2-11.
- Shi, H. (2022, November 30). *The 13<sup>th</sup> Liu Sanjie Cultural Tourism Festival opens in Yizhou District, Hechi City, Guangxi* [广西河池市宜州第十三届刘三姐文化旅游节开幕]. Office of Culture and Tourism of Guangxi Zhuang Autonomous Region. <http://wlt.gxzf.gov.cn/zwdt/gsyw/t14062312.shtml>
- Su, J. (2023, March 20). *Ne Zha 2 is set for release next year, “The Chinese Myth Universe” is also coming* [《哪吒 2》预计明年上映, “中国神话宇宙”也要来了]. Sina. [https://k.sina.cn/article\\_6105713761\\_16bedcc61020016x35.html](https://k.sina.cn/article_6105713761_16bedcc61020016x35.html)
- Sun, H. (2021). *Living transmission and industrial development of folktales of the Kezuo County* [喀左·东蒙民间故事的活态传承和产业化发展]. [Master's Thesis, Central China Normal University]. China National Knowledge Infrastructure (CNKI).

- Sun, Y. (2019). Transmission and development of folk legends in the context of safeguarding ICH: A case study of the legend of Zhao's Orphan in southern Shanxi [非遗保护语境下民间传说的传承与发展：以晋南“赵氏孤儿传说”为例]. *Journal of Jinzhong University*, 36 (5), 30-33.
- Tan, H. (2017). Living transmission of ethnic folk literature from the perspective of intangible cultural heritage: Centering on oral literature [非物质文化遗产视野下民族民间文学的活态传承——以口头文学为核心]. *Journal of Guangxi Teachers Education University (Philosophy and Sciences Edition)*, 38(6), 69-78; 86.
- Wan, J. (2006). Relationship between intangible culture heritage and tangible objects: A case study of folk legends [非物质文化遗产与物质的关系：以民间传说为例]. *Journal of Beijing Normal University (Social Sciences)*, (6), 45-49.
- Wang, C. (2023, June 5). *Comprehensively promoting the systematic safeguarding of intangible cultural heritage* [全面推进非物质文化遗产系统性保护]. *Study Times*, 07.
- Wang, L. (2021). Legal rights and obligations of ICH practitioners and inheritors in the commercialization of ICH [非遗实践、传承者在非遗商业化活动中的权利和义务]. *Cultural Heritage*, (5), 24-31.
- Wang, M. (2005, November 30). *Looking back on the Chinese Folk Cultural Heritage Rescue Project* [中国民间文化遗产抢救工程回顾]. Ministry of Culture and Tourism of the People's Republic of China.  
[https://www.mct.gov.cn/whzx/whyw/201112/t20111201\\_708218.htm](https://www.mct.gov.cn/whzx/whyw/201112/t20111201_708218.htm)
- Wang, Y. (2023, February 16). *Call for application starts for the support program of the Classic Chinese Folktales Animation Project* [中国经典民间故事动漫创作工程扶持项目征集活动启动]. Chinanews. <https://www.chinanews.com.cn/cul/2023/02-16/9954687.shtml>

- Wang, Z. (2007). Research on dissemination and development strategies for folktales in the project of safeguarding intangible cultural heritage: A case study of the folktales of Tan Zhenshan [非物质文化遗产保护工程中民间故事的传承发展策略探究——以“谭振山民间故事”为例]. *Journal of Chongqing University of Arts and Sciences (Social Sciences Edition)*, 26(3), 24-27; 40.
- Wen, J. (2023, June 9). *TikTok released report on ICH data in 2023, post-90s make up 37% of top 100 ICH inheritors with highest sales* [抖音发布 2023 非遗数据报告，销售额最高的 100 位非遗传承人 90 后占比 37%]. Tencent.  
<https://new.qq.com/rain/a/20230609A07UDY00>
- Wu, D. (2017). Analysis of the English translation of Mongolian folk literature ICH from a cross-cultural perspective [跨文化视域下的蒙古族非遗民间文学类英译探究]. *Journal of Inner Mongolia University for Nationalities (Social Sciences)*, 43(1), 54-57.
- Wu, L. (2015). “From folktales, folktale tellers, to intangible cultural heritage: Reflections on the “Folklore book series of Minzu University of China” [从民间故事、民间故事讲述人到非物质文化遗产——读“中央民族大学民俗学书系”有感]. In W. Ma, & L. Chen (Eds.), *Research on safeguarding folk literature intangible cultural heritage* [民间文学类非物质文化遗产保护研究] (pp. 435-441). China Social Sciences Press.
- Xiang, J. (2020, November 3). *Opening of the 4<sup>th</sup> National Conference on the legend of the Cowherd and the weaver girl* [全国第四届牛郎织女传说学术研讨会召开]. China Folklore Network.  
<https://www.chinesefolklore.org.cn/web/index.php?NewsID=19956>
- Xie, X. (2014). Analysis of dissemination strategies for folk literature ICH in the new era: A case study of national-level ICH items in Jiangsu province [新时期民间文学类“非遗”的传播策略分析——以江苏省国家级“非遗”项目为例]. *Hundred Schools in Arts*, (S1), 39-44.
- Xu, S., & He, G. (2019). Discussion on new forms for the dissemination of folk literature ICH in the visual age [刍议图像时代非遗民间文学传播的新形态]. *Journal of Hubei University of Economics (Humanities and Social Sciences)*, 16(5), 90-92.

- Yang, L. (2015). “123 Model” in heritage tourism and the safeguarding of folk literature intangible cultural heritage: A case study of China, Germany, and America [遗产旅游与民间文学类非物质文化遗产保护的“一二三模式”——从中德美三国的个案谈起]. In W. Ma, & L. Chen (Eds.), *Research on safeguarding folk literature intangible cultural heritage* [民间文学类非物质文化遗产保护研究] (pp. 156-172). China Social Sciences Press.
- Ye, S., & Yu, R. (2019). A study on the digital development of folk legend ICH from the perspective of 3D printing technology [3D 打印技术视角下的民间传说类非遗数字化开发研究]. *Science and Technology & Innovation*, (22), 39-41.
- Yu, J. (2023, August 22). *Sixty-two volumes already published as part of the Compilation of Chinese Folk Literature Publication Project* [中国民间文学大系出版工程已出版六十二卷图书]. *Guangming Daily*. [https://epaper.gmw.cn/gmrb/html/2023-08/22/nw.D110000gmrb\\_20230822\\_3-09.htm](https://epaper.gmw.cn/gmrb/html/2023-08/22/nw.D110000gmrb_20230822_3-09.htm)
- Yu, X. (2009). Reflections on applying to register folk literature as intangible cultural heritage [对民间文学申报非物质文化遗产的几点思考]. *Journal of Jinan University (Philosophy and Social Sciences)*, (2), 204-208.
- Zhan, N. (2012). Current status and difficulties of safeguarding folk literature in the context of ICH [非遗语境下民间文学现状及保护困境]. *Journal of Shenyang Normal University (Social Science Edition)*, 36(1), 55-58.
- Zhang, Y. [Yang]. (2015). Reflections on the positioning of inheritors in the “post-ICH” era [“非遗后”时代传承人的定位思考]. *Journal of Qinghai Minzu University*, (3), 106-111; 128.
- Zhang, Y. [Yinghui]. (2015). Analysis of the transmission and safeguarding of folk literature: A case study of the folktales of Duzhenwan [浅议口头文学的传承与保护——以“都镇湾故事”为例]. In W. Ma, & L. Chen (Eds.), *Research on safeguarding folk literature intangible cultural heritage* [民间文学类非物质文化遗产保护研究] (pp. 442-453). China Social Sciences Press.

- Zhang, Z. (2021). Chinese practice in the holistic safeguarding of intangible cultural heritage: Research on the effectiveness and problems of establishing national-level cultural ecology protection zones [非物质文化遗产整体性保护的中国实践——国家级文化生态保护区建设成效与问题探究]. *Journal of Qinghai Minzu University (Social Sciences)*, (3), 124-131.
- Zhao, F. (2010). Analysis of the copyright protection model for intangible cultural heritage [非物质文化遗产著作权保护模式探析]. *Journal of Guizhou Police Officer Vocational College*, (3), 74-78.
- Zheng, T. (2015). Folk occasions: The core issue in the active safeguarding of folk literature intangible cultural heritage [民俗场：民间文学类非遗活态保护的核心问题]. In W. Ma, & L. Chen (Eds.), *Research on safeguarding folk literature intangible cultural heritage* [民间文学类非物质文化遗产保护研究] (pp. 173-181). China Social Sciences Press.
- Zheng, Y., Li, Y., & Tian, Y. (2018). Discussion on building "The First Village of Wudang Folk Customs" in the Wujiagou folktale village [伍家沟民间故事村打造“武当民俗第一村”刍议]. *Journal of Hubei Industrial Polytechnic*, 31(6), 32-35.
- Zhou, M. (2023). Copyright protection of folk literature intangible cultural heritage [民间文学类非物质文化遗产的著作权保护]. *Culture Industry*, (16), 39-41.
- Zhu, Y. (2020). *Research on the dissemination effects of short videos relating to intangible cultural heritage* [非物质遗产短视频传播效果研究]. [Master's Thesis, Nanchang University]. China National Knowledge Infrastructure (CNKI).
- Zhuang, D. (2022). A study on the transformation and utilization of folk literature ICH from the perspective of cultural resources: A case study of the legend of Xu Fu's Voyage to the East [基于文化资源视角的民间文学类非遗转化利用研究——以徐福东渡传说为例]. *Journal of Zhejiang Business Technology Institute*, 21(3), 1-5.